

**Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning nutqini rivojlantirishda
sahnalashtirish o'yinlarining mohiyati**

Termiz davlat pedagogika instituti Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 3-kurs
talabasi **Rahimova Xosiyat Uralovna**

Annotatsiya. Maqolada maktabgacha katta yoshdagi bolalarning nutqini rivojlantirishda sahnalashtirilgan o'yinlarning o'rni muammosi yechim topgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha katta yosh, bolalarning nutqini rivojlantirish, sahnalashtirilgan o'yinlar.

Аннотация. В статье решается проблема роли театрализованных игр в развитии речи старших дошкольников.

Ключевые слова: дошкольный старший возраст, развитие речи детей, театрализованные игры.

Annotation. The article found a solution to the problem of the role of dramatized games in the development of speech of older preschool children.

Key words: speech development of older children after school, dramatized games.

Badiiy adabiyot vositasida bolalarga ta'lim-tarbiya berish jarayonini o'rganib chikish nihoyasida biz ma'naviy-axloqiy fazilatlarni shakllantirishning konseptual psixologik-pedagogik shart-sharoitlarini aniqladik:

1. Sahnalashtirilgan o'yinlarni tashkil etish bolalarni ma'naviy jihatlarini idrok qilish quyidagi tamoyil asosida amalga oshiriladi:

- a) maktabgacha yoshdagi bolalarda ma'naviy tushunchalar hosil qilish;
- b) asarlarning mazmuni haqida fikr yuritish;
- s) asarlardagi hayotiy voqealarni tahlil qilish orqali xulosa chiqarish.
- d) qahramonlarni ijro etishda emotsiya hosil qilish.

2. Amalga oshirilgan kuzatish va o'tkazilgan tajribalar shuni ko'rsatdiki, bolalarning ma'naviy shakllantirish, eng avvalo, ularning badiiy adabiyotga qiziqishlari, ularni amaliy-estetik jihatdan tahlil qila olishlari orqali amalga oshiriladi hamda mashg'ulotlar davomida ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Hissiy holatlardan foydalanish, ijro etish, obrazni ochib bera oish, intellektual ta'sir o'tkazish va bolalarni o'zaro muloqatga kirishshi muhim ahamiyatga ega.

3. Bolalarga turli ertaklar o'qib berish, badiiy asarlarni o'rgatish jarayonini ma'naviy ehtiyojlarni qondirishga yo'naltirish maqsadga muvofiqdir.

4. Bolalarni biron-bir ertakni sahnalashtirish jarayonining muvaffaqiyatini ta'minlashda guruhda ijodiy muhit, do'stona munosabat o'rnatish lozim.

Yuqorida keltirilgan fikrlardan ayon bo'ladiki, bolalarni biron-bir ertakni sahnalashtirish jarayonida ertakni yaxshilab o'rganib chiqish, voqealar ketma-ketligini ta'minlash, turli hil ertak kitoblar bilan tanishib borish badiiy adabiyot vositasida bolalarni nutqini o'stirish dolzarb pedagogik muammo sifatida o'z yechimini kutmoqda.

Insonning ichki dunyosi, ma'naviy qiyofasi, hulq-atvori, muomalasi, odob-ahloqi, madaniyati uning tili orqali namoyon bo'ladi. Chunki xar qanday kishining madaniyatligi, odobi, bilim darajasi, faxm-farosati, fikrlash doirasining kengligi yoki torligi, katta xayotga tayyor yoki tayyor emasligiuning nutqida o'z aksini topadi. Kimning tili boy bo'lsa, kim so'zlarni adabiy til asosida to'g'ri, aniq, ravon, ifodali va tushinarli talaffuz qilsa, o'z ona tiliga chuqur hurmat va extirom bilan qarasa, u bilimli sanalib, kishilar orasida obro'-e'tibor qozonadi.

Kishi dunyoga mukammal inson bo'lib kelmaydi. U tug'iliboq ertak yoki dostonlardagi qaxramonlardek aqilli, dono, bilimdon bo'lib qolmaydi. Inson tevarak atrofdagi narsa va xodisalarga, odamlar orasida, tabiatning go'zal qo'ynida,

qurshovida, ular bilan muloqatda bo'ladi, o'sib ulg'ayadi va kamol topadi. Yaxshilardan ibrat oladi, yomonlardan nafratlanadi. Shuning uchun inson yaxshilik, ezgulik sari intiladi. Budan ko'rinib turibdiki bolalarga go'dakligidanoq o'zbek xalq ertaklarini bola ongiga singdirib borish bolani yolg'onchilik-rostgo'ylik yaxshilik va yomonlik, o'g'rilik va to'g'rilik kabi sifatlarni singdirib borishga intiladi. Maktabgacha kichik yoshdagi bolalar ko'ngil ochishni, ermakni xoxlaydilar. Chunki bu narsalar ular hayoti davomida tabiiy vosita bo'lib xizmat qiladi. Maktabgacha kichik yoshdagi bolalar xamma narsani o'yin va so'zlar orqali o'zlashtiradilar. Tarbiyachi bolalar bilan muloqot qilganida ularga o'z ona tillarining har tomonini ya'ni nozik taraflarini ham o'rgatib boradi. Chunki so'z

orqali bola hayoti borasida muloqot qiladi, fikrlash doirasi kengayadi va tili ravon, aniq so'zlashga moslashib boardi. Maktabgacha kichik yoshdagi bolalar so'z, ibora va gaplarni qiziqib o'rganadilar hamda osongina eslab qoladilar. Bu yoshdagi bolalarning xotirasi endi shakllanib borayotgan paytda bunday mashg'ulotlar ularning hayotiga yo'l ochib beradi. Kichik yoshdagi bolalarga tarbiyachi so'zlarni o'rgatayotganida o'yinlar orqali murojaat qilish ayni muddoa hisoblanadi. O'yin orqali bola o'zining lug'at boyligini kengaytirib to'playdi. Lekin kichik yoshdagi

hamma bolalar ham o'rganayotgan so'zlarning ma'nosini to'g'ri tushunmaydilar. Ularni tushuntirish ota-onalar bilan tarbiyachining vazifasiga kiradi.

Maktabgacha kichik yoshdagi bolalar lug'atini boyitish, nutqining ravon,

silliq va ta'sirchanligini ta'minlashda bolalar adabiyoti ustida ishlash juda yaxshi natija beradi. Bunda o'qitilayotgan ertakdagi ayrim so'z va iboralar bilan ishlash, bir tomondan, ertakning mazmunini oson hamda to'liq o'zlashtirishga yordam bersa, ikkinchi tomondan bolalar lug'atini boyitish, undagi hodisalarni anglash ko'nikmalarini tarbiyalaydi, so'z va gaplarni o'zida o'zlashtirishga imkon yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Yusupova Maktabgacha tarbiya pedagogikasi T: O'qituvchi 1993
2. Xasanboyeva O.U. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi T:ILm ziyo 2006
3. ST Xabilova, M Nazarova "MENTAL EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN" Innovative research in modern education 97-99 2023.5.17
<http://aidlix.com/index.php/ca/article/view/651>
4. S Xabilova "EDUCATION OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS IN A MODERN SPIRIT" International Bulletin of Medical Sciences and Clinical Research
3(4) 132-135 2023.4.26
<http://www.researchcitations.com/index.php/ibmscr/article/view/1234>
5. Xabilova, S. (2023). THE PECULIARITY OF FORMING THE PSYCHOLOGICAL-PEDAGOGICAL COMPETENCE OF EDUCATORS. Educational Research in Universal Sciences, 2(6), 202–204. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/3373>
6. X Nuritdinova "[maktabgacha tayyorlov yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashning pedagogik va psixologik asoslari](https://in-academy.uz/index.php/ejar/article/view/1492)" евразийский журнал академических исследований 2022/3/17 <https://in-academy.uz/index.php/ejar/article/view/1492>
7. x nuritdinova "[shaxsning kommunikativ kompetentligini shakllantirishning amaliy vazifalari](https://zenodo.org/record/7445514)" zamonaviy dunyoda pedagogika va psixologiya: nazariy va amaliy izlanishlar 2022/12/15 <https://zenodo.org/record/7445514>
8. Development of creativity of students of higher educational institutions pedagogical justification M Kuvvatova, F Kholmuminova International Conference On Higher Education Teaching 1 (3), 110-11
9. to develop the creativity of students of higher education importance qm hikmatullayevna ta'lim va rivojlanish tahlili onlayn ilmiy jurnali 2 (12), 262-264
10. requirements for the development of students'creative abilities based on a competence-based APPROACH M Quvvatova, R Abdusalomova Наука и инновация 1 (9), 137-139

11.Choriyeva .S.Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarini ekologik jihatdan tarbiyalash asosiy masala sifatida, Tadqiqotlar jahon ilmiy –metodik jurnali. 12-son_1-to'plam_Aprel -23, 39-43 betlar

12.Choriyeva .S.Maktabgacha ta'lim tizimida ta'lim samaradorligini oshirishning ahamiyati. Tadqiqotlar jahon ilmiy –metodik jurnali.12-son_1-to'plam_Aprel -23. 50-54 betlar

13.Choriyeva.S.Talabalarni ta'limiy qadriyatlar asosida pedagogik faoliyatga tayyorlash tizimini takomillashtirishning tashkiliy-pedagogik shart-sharoitlari. Kasb-hunar ta'limi Профессиональное образование Professional education Ilmiy-uslubiy, amaliy, ma'rifiy jurnal 2023-yil, 3-son.

